

Any XVI

Barcelona 26 Mars de 1903

Com té sang mora en sas venas
 y al cor ardent branzida,
 cada anyada, arriba apenas
 la Primavera florida,
 treu lo vano desseguida
 y fent vent; mata sas penas.

BR

De dijous á dijous

JA tenim en porta altra vegada la sinceritat y la fermesa del genit d' en Maura, el ministre de la Governació que no volia pas donar lo bras á tórçer en quefers electorals.

N' hi ha prou ab un ensaig d' eleccions pera diputats provincials, com las darreras, porque l' home ferm, enterch, que tant prometia, s' hagi torsat y doblegat com canya vincladissa, y no tenintne prou ab tot lo que ha passat aquí á Barcelona ab las qüestions de ordenació de pagos y aprobament dels pressupostos, comensa la campanya per las altras provincias fent pagar multas als Ajuntaments, moventlos processos y fent confessar els arcaldes per sos delegats els Gobernadors, allargant la clausura de las Corts y per conseqüencia la nova convocatoria, de tal manera que 'ls menos entesos poden ben bé pensarse qu' es la preparació pera treurer els resultats que aquest cop li han fet falta.

Aquest bon senyor á la qüenta 's pensava tenir en son favor la opinió del poble, y ara ab sos actes, cantant la palinodia, ell mateix confessa l' engany en que vivia. ¡A Madrit creuhen que la gent de provincias badém sempre! ¡Si el més tonto es bó per bisbe!

* * *

Segur que no sortirà ab la seva l' arcalde senyor Monegal, de l' anada á la Cort de las Espanyas... y ni ell, ni el Secretari del Ajuntament, que també ha marxat, ne treuran res de bó, de la conxorxa de aquella gent confabulada pera llevar la pell de pobrets provincians... pera carregárnosla després al coll, fentnos pagar encara els drets de portal. De aixó prou que 'n saben, valentse de la forsa, però cal que se 'n aprofitin mentres pugan, que aixó també se 'ls acabarà el día que 'l poble se 'n adoni y vulga acabarho; la forsa en ell radica y quins la componen son fills seus.

Fracassat l' arcalde en tocant aquest punt ¿qué passarà aquí? Hi haurá dins lo nostre Ajuntament, homes de bigotis prou rexinxolats, pera fer cara á las exigencias forasteras que sens dupte vindrán? Ho hem de veurer, pera poderho creurer, fixa la vista als republicans de la Corporació municipal, que en quant als Catalanistas, no som homens pera treurer las castanyas del foch; pera menjárselas, si las en treuhen els altres, prou. Quan tocan á repartir turróns, son els primers de correr y cridar pera atraparls y menjarse'ls. Bon mal de ventre 'ls fessin.

* * *

Aquesta qüestió de las monjetas diarias, que es la que avuy en día amohina á tots els polítichs, parlant en comú, que es no parlar de ningú... es ben segur que es la que farà traveta á n' en Silvela y al govern conservador, que ja 's troba leri-leri per l' assumpto dels quartos.

En Villaverde es un ministre d' Hisenda tallat á la moderna; no més pensa en fer esquitxar la butxaca dels contribuyents, pera tenir diners pera pagar els empleyats y interessos del Govern, deixa it sense atendre y abandonats els serveys públichs que han de donar els altres ministres. No es res més que un recaudador de contribucions y encara li han de fer la feyna sos arrendataris, perquè sos dependents son malfeyners... y alguna coseta més; enclohent las sevas accions á vigilar que els seus col-legas no gastin ni un centim més que els anys passats. L' Estat modern costa car; lo progrés y la civilització costan diners als Governos; diners que s' han de gastar per forsa ó quedarse enderrerrits... y com que aixó es lo que fém ja fá molts anys, els altres ministres, que 's voldrían lluhir y no poden, treuhen foch pe 'ls caixals y no poden aguantar aquèst, ni cap altre ministre que, pera poder anomenarse d' Hisenda, deuría serho, fomentant els ingressos que produhis la nació... may premsantla pera ferli rajar el such, deixantla escolada y morta. Tots els serveys del Estat surten molt cars y no 's poden implantar reformas molt més útils encara que necessarias y que el poble voldria ab dalé, promohent tot aixó la cayguda d' aquest Govern y la dels que vinguin al seu darrera, porque 'ls concellers responsables may podrán fer miracles.

* * *

Per comptes de tot l' explicat, vet' aquí com lo Ministre de la Marina, en Sanchez Ioca, no pot sortirse ab la seva, trayent las gangas que 's pipavan los capiñans de port que no n' eran pas res, per un fluix.

Be 's coneix prou, que n' eran ben arrelats y que contan en son favor totas las influencias mes grossas, quan en tocantlos las butxacas tots son uns y responen com un cíceró, ben avinguts per tot arreu y dirigits desde Madrit. Ja fa molts anys qu' ho deya aquell: «no 'm toquéu la marina» ¡y que 'n tenia de rahó! ¡Ben bé s' es vist de lo que 'ns servia.

* * *

Si 'n volíam treurer l' entrellat fil per randa, prou ens hi tornariam vells y encara no ho aclaririam, porque son cosas que no tenen remey, fins que 'ls pobles fassin una bona escombrada.. Ho tenen á la má; no mes fa falta comensar la feyna; mentrestant distrayemnos parlant un xích de l' exposició dels quadros d' en Graner qu' hi ha á ca 'n Parés y 'ls recomano que la vagin a veurer, que 's cosa bona.

La firma d' en Graner es ben coneguda y tothom sab que 's un trumfo pe 'ls efectes lluminosos, qu' aquest colp també ha tractat, produhint tals maravellas son pinzell y arreplegant lo natural ab tanta justesa, que no se pas com ponderar'ho.

No més puch dir... no 'm creguin, no, vagint'ho á veurer y no triguin.

CALIXTE PI Y XARAU.

LA VUYTADA

Lo periódich de Madrit
de *mayort sirculaciòn*
(y al mateix temps de més barra
del mon conegut, senyors)
dias enrera feu corre
ab molt mala fé ¡pro molt!
que la Cambra de Santiago
(la de Comers) per acort
prés, segóns ell, per la Junta
de la dita associació,
havia de dirigir-se
al Govern ab pretensions
d' obtindre certa millora
en qüestió d' Aranzels, donchs,
invitant las demás Cambras
pera posarhi sos noms
al cap de vall de la instancia
robustintla y fent més cop;
empró ('l periódich portava)
excluhint, fent omissió
de las Cambras catalanas,
com despreciantlas del tot.

La Cambra de Barcelona
que coneix 'l panyo molt
dels periódichs de la *Vila*
de fer l' os y del *arbós*
(que tot y sent Vila magna
no passa de sé una *còrt*)
no vá donar gens de crèdit
á tal noticia, y ab goig
posteriorment va saberse
qu' era (ja 'ns ho creyam molts)
una *bòfia* de las grossas,
un pretext dels més traydors
per ferir á Catalunya
ab la més mala intenció
d' enemistarla ab Galicia
que tant avans, com fá poch,
ha demostrat sense duptes
qu' es regió amiga y n' hi som.

¡Bé sembla que aixó valia
rectificarho? .. ¡Sí prou!
ab *imparcialitat* tota
y ab tota la *sans façon*
no ha rectificat encare...
ni *Cristo que lo fundó*.

Are bé; tal com l' adagi
resa dels castellanots
que *su San Martín le llega*
tart ó d' hora á cada porch,
veusaquí que l' altre dia
lo Círcul Mercantil, prou

telegrafia á nostra Cambra
(ab motiu de la qüestió
del *trust* suerer qu' está en planta)
que s' enterés d' uns acorts
ó bases que publicava
aquell diari embusterot,
y li vá fer per resposta
ben encertada que «com
aquí baix ningú llegía
tal paper, fés lo favor
d' enterarla per conducte
més autorisat y bó
de las tals bases de marras
pera llegirlas llavors.»
Me sembla que més despreci
no hi cab, ni pot ser més gros.

Donchs veuréu com no s' esmena
y seguirá fent bunyols
y planxas y criaturadas,
com fins are, donant toms
al voltant dels seus propósitos
de fer una guerra á mort
á Catalunya per odi
y ab ira; que lo que vol
aquell periódich indigne
es venjarse del afront
en que 's vejë quan las pérduas
colonials, per ser campió
d' aquella guerra suicida
qu' ell alentá ab sos fins borts,
mentres que aquí ja preveyam
l' éxit que tingué tan xórch.
La Cambra de Comers are
li ha donat de gracia 'l cop.
Are ja es mort: que l' enterrin
y Deu li donga 'l perdó
pe 'l dany fet á Catalunya
y á Espanya ab tot y per tot.

La entrada de primavera
es la de més sensació
perque la sang fá bullida
y ab 'l zup-zup senyals don'
d' una manera ó d' un' altra
de sas manifestacions
ó empenyent al crim ó al robo,
al suicidi ó á ser boig.
Aquest any, avans de serhi,
ja hi vá haver un crim ó dos;
de robos, sols un.. de sobras;

dich de sobras perqu' ell sol
val per cent per lo molt céntrich
y concorregut del lloch
ahont se va cometre .. ¡Vaja,
que fa venir la rojor
al rostre dels que (ni ganas)
hem sigut may polissons!
La crónica dels suicidis
per are 'n registra poch,
¡pro veuréu quan serém dintre
dels dos mesos de las flors
quina pressa á saltar cossos
dels terrats y dels balcones!

Y en quan á pendre passatje
directament per Sant Boy,
son molts que hauríam de serhi
y en cambi encare no hi som,
haventnos fet tornar bojos
Reals Ordres, Disposicions,
Projectes de Lleys—camama,
Reglaments d' impostos nous
y altres manaments y endróminas
que li han girat á tothom
lo cervell y que fan dirnos
'ls salms al revés... ¿Oy, noys!
De manera que per l' altra
primavera, si Deu vol
y si ans no morim de rabia,
(mercés á aquets protectors
governants que 'ns protegeixen
xuelantnos 'ls dineróns)
com que será un manicomi
'tota Espanya, no haurém donchs,
de mourens ningú de casa
tot y sent ó fentlo, 'l boig.

'Ls estudiants, quan arriba
aquet temps, mouhen soroll
sempre ab una escusa ó altra
Aquest any n' han mogut molt
per combatre del Ministre
determinada instrucció
que, com totas,—se suposa..
es un llás escorredor
per enganyá al qu' estudia
y qu' aprengui al altre mon
(Pro 'l quid está en que s' avensin
com sempre, las vacacions).

PEPET DEL CARRIL

Lectura y cassa

I. Per las riberas del Nilo Mister Brokil busca un lloch per llegir una alegroya novela d'en Paul de Koch.

II. Embabiecat ab la lectura lo nostre mister no veu qu' un monstruós cocodrilo, una botina li treu.

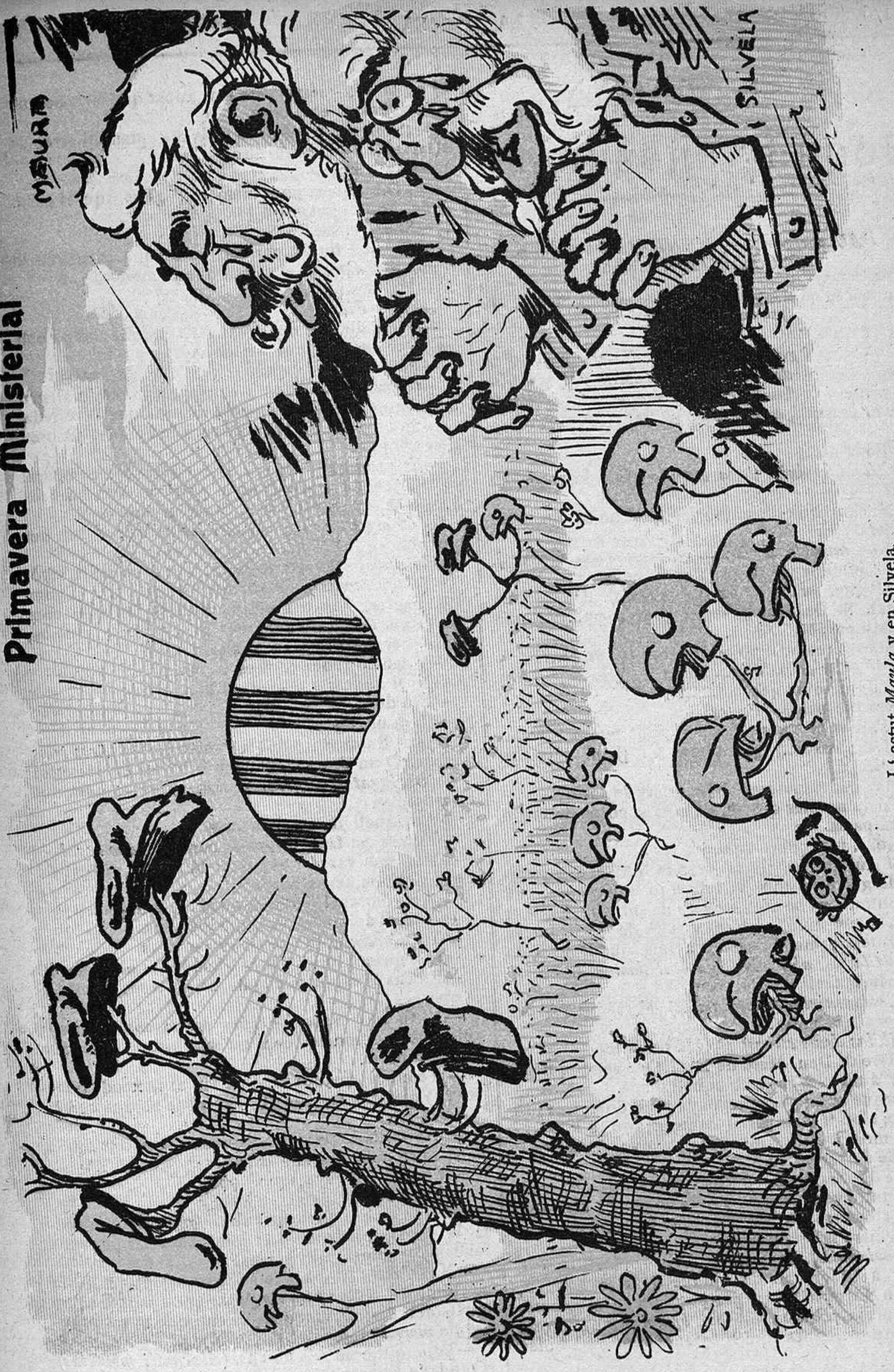
III. Mes la lectura acabada, l' inglés agafa 'l cordó de la botina, y s' emporta á casa al animaló.

Primavera Ministerial

MAURA

SILVELA

L' astut Maura y en Silvela, plorosos y ab dol al pit, contemplan la gran florida qu' ab la Primavera ha eixit.

GENT DE CASA

FOGH D' ENGENALLS

PAU; carreter. — MUNDA; la seva dona.
ESCOLÁSTICA vehina.

La escena en un menjador de un piset modest. Som al vespre de un jorn d'estiu.

Pau entra á grans gambadas; cella-clòs y romut se desentortolliga de la munyeca la botija y 'l mocador que hi tanca la fiambrella del esmorzar, y ho fa lliscar damunt la taula, en tan mastega un

—Bona nit.

—Munda, eixint de la cuyna. — ¡Ola noy! ¿Ja ets aquí?

—Encare que t' emburlis que ho só un noy. (Assentantse).

—(Ab intenció de ferli una magarrufa s' atura). ¡Y ara! ¿Que tens? ¿De qué te las heus...?

—(Pegant un cop de puny á la taula). ¿De qué me las hech...? De... de... ser un ximple, un... Val més que calli perque... 'm....

—Si estás enfadat ab mí digaho; tal volta...

—(Ab gran crit). Vaja... vinga 'l sopá.

—¡. Que m' has espantat...!

—Res t' espanta. (Pausa)

—(Parant la taula). Ves ara quina punxa 't cou...

—¿La punxa...? ¿La punxa...? ¡Jem! ¡Malehit siga...!

—May podém viurer ab un quart de sossego.

—Tú y no més que tú, ne tens la culpa de tot lo que 'm passa.

—¿Jo?... ¡Ay pobre de mí!

—Sí tú; que 'm lligas perque penso que serías una desgraciada tota ta vida si jo 't manqués, que del contrari, si no dependigués de ningú, lo que 's avuy... avuy aquell farsant y espía de Janot li feya menjar terr; ¡malehitsiga l ànima que Deu li ha donat! (Clavant ab furia lo ganivet damunt la taula). Se 'n hauría fet l' astella, creu.

—(Reconvenintlo amistosament). Mira que foradas las estovallas, home.

—(Ab las dents closas). Que 's perdi tot.

—¡Mare de Deu, Mare de Deu! Que sempre hagas d' estar á mata-degolla ab aquell plaga.

—Perque es un poca vergonya y un dolent, ¿sabs?

—No; sinò 't dich pás el contrari; pro tú t' hi enfadas á mort y ell.... ell si molt convé encare se t' en riu de darrera.

—¿De darrera?... De darrera al rey li fán banyas, pro ab tot, ay d' ell que jo sábiga que 's catxonda perque allavors, jo t' asseguro que no li ha de valer la santa mare iglesia ¡t' ho juro!

—(Amoixantlo). Vaja, home, vaja; sopa y sossegat.

—Dir à n' el amo que jo fuetjava als animals, quan no 's trovaria cap carreter que se 'ls estimés tant com jo. ¡Bruto mes que bruto! ¡Embustero...! Que si are 'l tingúes aquí li aplanava la cara á bofetadas.

—Menja home menja; bé prou ho sab tothom qui

es en Janot;—deixal estar y atipat que tampoch ne treurás rés en enfadarte.

—¿Sabs que 'm dius tú cada día quan m' arreglas el recapte de l' esmorzar?

—Oh... noy.

—¿Tot aquest pá 't menjarás? ¿Tot aquest pá?... Aixó 'm preguntas.

—Si es veritat.

—Donchs tingas per ben entés que la meytat se 'l menja 'l *Caretu*, el cavall que jo meno...

—Malaguanyat...

—¿Eh? (*Picat*).

—Volía dir que malaguanyat... perque... tan poch no li toca ni á dalt ni á baix..

—Pósamen més demá.

—(*Seguintli la beta*). Y es clar, si jo me 'n alegro molt, molt. Apa, apa, menjat la sopa que 's refreda.

—Si es una bestiola que no 'n corren. ¡Pobret! ¿Pegarli jó...?

—Y prou que 's veu que 'l tractas bé; comparal ab qualsevol dels altres de la *quadra* y l' ase 'm reflich si 'n trovas cap que li llustregi tant lo pel.

—(*Ab orgull y desarrugants las cellas*). Y ben net que nó.

—Ni que fassi tanta tossa, ni que gastí tanta vivó.

—(*Engrescantse*). Y sobretot aquell ull. ¡Quins ulls negres, més negres que 'l suije brillants com las tatxas de llautò dels seus guarniments, grossos, plens, hermosos...

—Y tan corredor com es...

—Ni 'l desfici; y valent ¿eh?

—Pro dócil.

—Com un xay.

—¡Ah! Encare 'm sembla veuret á n' els tres toms passats. ¡Quin be de Deu! ¡Que 'n valías de pessetas!

—(*Ubriagat d' alegría*). Valíam, valíam; eram dos els guarnits.

—Ab aquell barret dels forts.

—Encare 'm farás esturinar com un *pavo reyal*.

—Mes me vas fer esturinar tú ab las sabatas de xarol y 'l nou terno negre.

—¡Alsa morena! Tothom quedava emprendat.

—A mí l' ànima 'm va caure als peus.

—Y 'l *Caretu* quin adressar las orellas.

—¡Ab quan d' orgull feya balandrejar el pomell!

—Flochs al cap, á la clin flochs ab trena, llassos á la qua.

—Y tu aixís rebotint tanta panxa com podías y aplanant la esquena com un gat quan passa per sota una porta.

—¿Te creus que no 'n sé de fer el faixenda quan vull? ¿Volsthi jugar que no vas fixarte ab una cosa?..

—Ab tot.

—¿Ab allò de posarme 'ls nusos dels dits aquí á la cuixa ab el colze aixís endevant?

—Y que t' esqueya aquell posat.

—¿Eh prenda?

—Ni un torero quan surt ab la *qudrilla* que porta la capa penjada al brás com si fos las puntas y randas que mostra una gitana.

—Y 'l *Caretu* també com si ho conegués qu' havia de lluhirshi, quin *pataxip-pataxap* de cascós sobre las llambordas; *llensava* las camas que ni un jugador de *morra* las grapas.

—Vaja qu' erau els únichs. (*Abocantli monjetas*).

¿Que ja 'n tindrás prou noy?

—Aboca que m' has fet agafar gana al parlarme

de la nostra festa.

—Redeu aquesta nit Pau...

—Curulla mes el plat y no t'espantin els trons sense llampechs.

—¡Té; aquí las tens totes! jo ja estich contenta en veuret de bon humor.

—Si, noya sí; y creu que donaría lo que no tinch perque 'l vinent any tot d'una l'amo 's tornés á posar emplocat.

—Si: y acabessis de fer morir d'enveja á n' en Janot.

Escolástica. (Veu dins).—¡Pau!

Pau.—Que 'm cridan?

Munda.—Be ho ha semblat.

Escolástica. (més propera)—¡Pau...!

Pau. (Aixecantse)—¡Eys!

Munda.—Sembla la Escolástica.

Pau.—¿La dona d'aquell ximplet?

Munda.—Si ¿que deu volguer?

Escolástica. (Apareixent plorant).—Per Deu Pau correuhi, en Janot se 'ns acaba de morir.

Pau. (Espaumat)—¿Que dieu ara! Si jo l'hi deixat al moll pie de vida y...

Escolástica.—¡Quina desgracia Senyó, Senyó!

Pau. (Tremolós).—¿Y donchs que té? ¿Que li ha agafat?

Escolástica. (Desconhortada).—¡Pobres de nosaltres!

Pau. (Frisós).—Espliqueus.

Escolástica.—El cavall... que... mena, li ha donat una cossa á las parts... Está sens sentits...

Munda.—¡Reyna Pura!

Escolástica.—Si fossiu tan bó, pagant lo que sigués, de donarme una xicra d'aquell unguent pels cops que fa miracles...

Pau.—Qué una xicra, una galleda si l' en tingué. Aneu, pobre Escolástica, aneu, y no 'l deixeu més al desventurat Janot; jo ja li perdono de tot cor el mal que m' hagi pogut fer... Corréuhi, jo vinch desseguida també.

Escolástica. (Anantsen).—Deu vos ho pagaré y nosaltres ne quedarem agrahts tota la vida... y...

Pau.—Vaja dona disposéu de tot lo que hi há á casa; amor quan amor se paga.

Escolástica.—Adeusiau. (*Marxa*).

Munda.—Ell ens ajudi.

Pau.—Au fesli llum encantada.

Munda.—Si ja es baix.

—Que sempre hagin d'esser els pobres els que rebin.

—¡Quin trastorn!

—¡Apa, apa cuyta! ¿Que t' asséus are?

—¿Qué vols?

—L' unguent dona, l' unguent ¿sembla que dormis? Ab una necessitat s' ha de correr y no gemit pels recones.

—(*Arriuantse á un armari*).—¿Que es aixó d'aquest pot?

—Sí dona sí; vinga, gansa... Ja ho he vist qu' aquell cavall portava malas intencions.

—Ja cal que tingas compte tu, ja.

—Bueno, adeu... ¿y que sopis, sents?

—¿Trigarás molt á venir?

—Potser que 'n tota la nit no 'm vegis.

—Tot siga en bé al menys.

—Adeu, adeu. Y no 't neguitegis. (*marxa*).

(*Munda sola*). Que n' ets de bó Pau! ¡Quin cor

mes gran que tanca ton pit! No l' hauriam de coneixela may els pobres la rancunia.

Pau. (Desde baix la escala).—¡Munda!

—¿Que vols Pauhet?

—¡Per lo que puga esser, porta draps de tela y venas... Y desfi'as també!... ¡Ves que t' esperém!

—Bé, bé; ja vinch desseguida.

—¡Cuyta!

—Sí, home ¡Pobre Janot!

(*Agafa 'l llum y desapareix per una porta, figurant va á buscar lo que 'n Pau li demana.*)

ARTUR FERNEN.

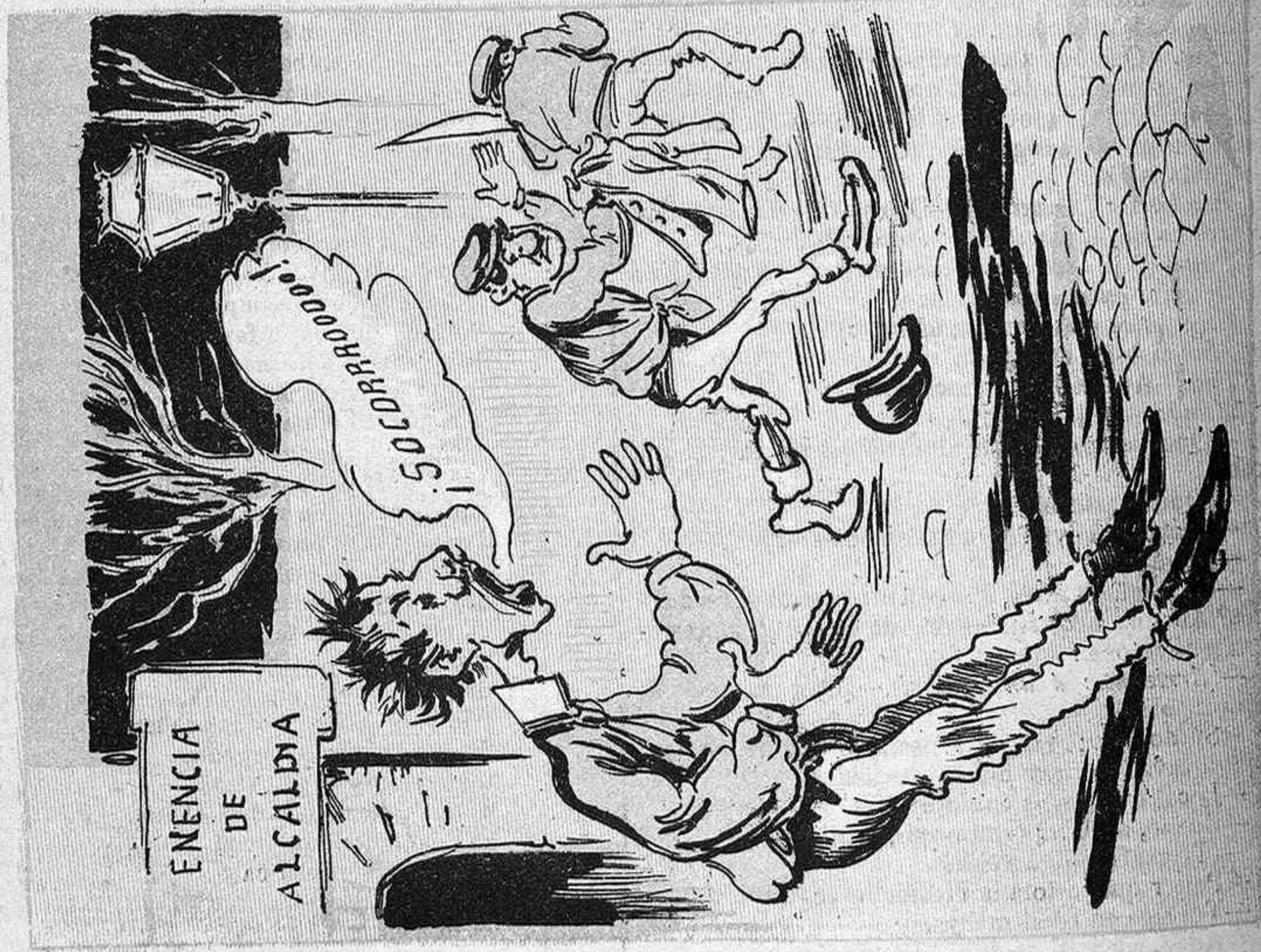
LA QUARESMA

Al meu estimat amich A. Ribas L. de Tarragona

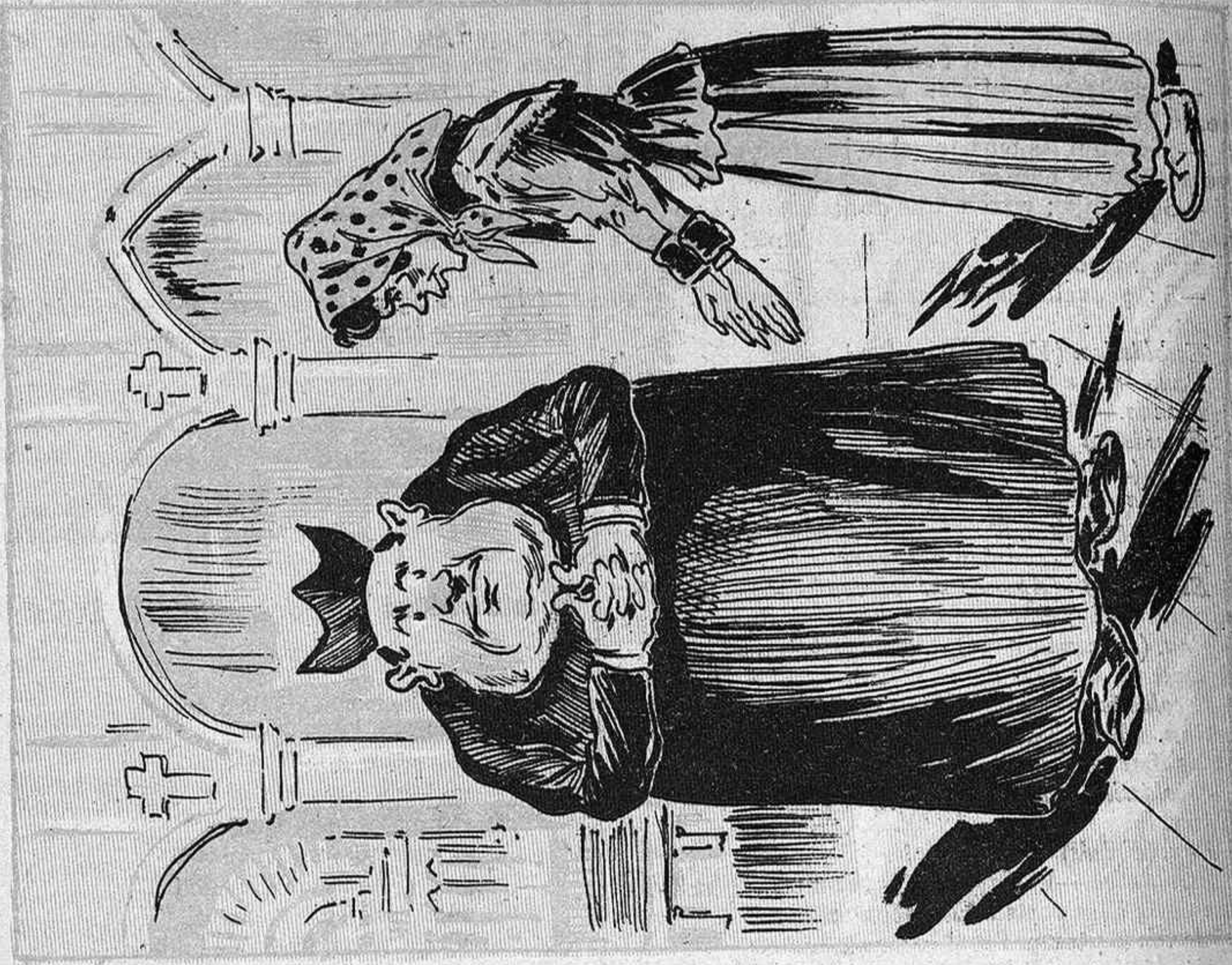
Segons tinch jo ben entés diuhen tots els clericals que per la santa quaresma no 's pot menjar gens de carn. Perqué? voldria saber perqué? torno á preguntar, puig d'aquestas ceremonias no n' estich gens enterat. Ningú 'm pot treure de duptes tampoch ho saben ¿vritat? Donchs, ascoltin la resposta que 'ls faria un capellá: «La quaresma bon devot l' inventá mossen . Será y es dels invents, germá meu, que mes bons profits ha dat, puig l' estómach se 'n ressent si acás menjas sempre carn y perque alterném en peix lo dejuni s' inventá Y aquell que no cumplí aixó, y aquell que no 'n fassi cas basta sols que ho mani 'l clero comet un pecat mortal.» Pro ¿perqué hi ha d' havé classes? ¿perqué 'ls que tenen sis rals per puguér comprá una butlla aquets ne poden menjar? Perqué tot es un negoci podria ben contestar, pro s perjudicaria; ell mateix no ho farà pas. Pro jo á n' aquet gran *ministre* una observació important l' hi haig de fer y es la següent: Jo que no menjo may carn tant si som á la quaresma com si estém entre mitj d' any, 'm donarán algún premi vostés, senyors clericals perqué compleixo sa lley en tota época de l' any?

ALBERTET DE VILAFRANCA

Atraco del tot verdich
d' un periodista estranger
que al davant d' una tenencia
van deixar en calsetets.

—Sense quartos no hi ha butlla
es precis, donchs, dejunar.
—Ay mossen Bufal el dejuni
no 't deixem pas en tot l' any.

—¡Veniú á mí si es que voléu salvarvos! En els meus brassos
hi podeu encare trobar la tan anyorada auto nomia y la som-
niada regeneració!

Revelació d' un drama

(Acabament.)

III

La dramàtica qüestió social que 'l mateix Guimerà s' proposà traslladarla al llens vivent del escenari ab lo seu *En Pólvora* y 'l senyor Rovira y Serra ab la seva *Gent de vidre* no va lograr convençer al auditori de baix, ni al de dalt, per l' ineludible apassionament que informavan 'ls rahonaments fonamentals de la tésis d' abdués tentativas. La brillant forma expositiva del primer de dits dramas careixia, com lo segón, de la sinceritat qu' es l' ànima de la obra de l' Iglesias, obra de gegant per son alcans universal, y obra humanitaria per excel·lència, ja que es la reivindicació de la classe eliminada del mon del negoci, siguent la més digna de respecte y amparo.

Els vells es l' estigma llensat al sigle nomenat únicament del Positivisme.

Per aixó es que la obra *Els vells*, per ser una verdadera fototopia d' una taca de la civilització, queda grabada en la ment del espectador ferint las fibras del cor, fins del més dur. Es la revelació d' una protesta, ab tot y ser natural y antiquíssima. ó ja crónica, contra la ilegalitat d' una lley humana que á pesar de las conseqüències terribles pera el pervenir de la classe obrera, ningú s' havia atrevit á exténdrela, opresa la societat per una llógica tirana de la vida, que sobrepuja á todas las necessitats y privacions y impera ab despòtich absolutisme en la diferencia de classes, inevitable, indispensable si 's vol, sí; però mal interpretada y contraria á la doctrina de Jesucrist.

Y á la vegada que 'l drama revela la gravetat de aqueixa tremenda injusticia comesa per la Societat condemnant á la vellesa á ser víctima de la indigencia, després d' haverli sigut explotadas sas foras fisicas en lo cultiu d' una herencia de la qual no 'n participarà ni cinch céntims pera comprar pá (ja que 'l pá que guanya, aquest no li donan) l' autor se 'ns ha revelat profeta d' un novíssim socialisme que pot resultar ser, á no trigar, la clau d' eix misteri que tanca tot lo malestar, lo ressentiment ocult del home-màquina relegat á desempenyar una funció en la roda del Travall que hem de girar per igual y ab moviments distints tots los membres de la familia humana.

Considerar al home quan ha agotat son vigor de *mosso* al servey del *amo*, com si fós una caldera de vapor rovellada que, després d' haver donat vida á la fàbrica, es arreconada á la pila del ferro vell en las golfas dels trastos inútils, es de lo que s' exclama l' autor del drama en qüestió, qu' es un tractat de filosofia cáustica digna de figurar com obra de text en las cátedras doctrinarias dirigidas per professors que ensenyan l' assignatura socialista ab rutinismes dissolvents informats por un desconeixement tècnich de la materia.

IV Y DARRER.

Dihém y repetím que 'l últim drama de l' Iglesias, drama de circumstancies ara, avans y sempre, ha revelat potser l' origen del mal crónich que aqueixa al

obrer desvalgut per sos cabells blancs y xacras adquiridas al peu del canó desde sa adolescencia; perque no es aventurat assegurar que aqueixos drets del obrer honrat á millorar sa situació dins de sa classe, obeheix al presentiment de que al arribar á la vellesa 's veurá reduhit á la nulitat, descontant raras excepcions, restantli encare foras magatzemadas en sa fermesa d' esperit, y al trist convenciment de que l' espera un pervenir fatal en la inacció, mendicant escalfor al Sol y al brasser en un lloch de la llar ahont no fassi nosa, ó, si no té ni llar, ni familia, demanant almoyna, captant pera un rosegó de pá en lo lllindar d' alguna casa senyorial.

Altre autor que no possehis, com posseheix l' Iglesias, lo coneixement perfecte del modo de ser del obrer, sa naturalesa y costúms, son caràcter y sas aspiracions, indubtablement que no hauria sortejat per miracle l' arriscat caminal estret que separa la salvació ó redempció de la humil classe obrera, en la darrera época de sa vida, del precipici ahont han caygut tants y tants sociólechs atrets per l' imán de venjar als mártirs del Travall.

JOSEPH BARBANY.

ÍNTIMA

Sotto voce.

No 't despacientis filla; no ploris ni 't sulfuris;
 ¿que 'n treus de somicar?
 Y tot perquè ¡qu' ets bleada! perquè may fixo el día
 en que 'ns podrém casar...
 ¿Que t falta sent soltera? caricias y abressadas
 te 'n dono mes de cent,
 ab mi vas al teatre, al ball y... hasta la fonda
 quan pagas tú s' entén
 Si vols no dormir sola jo vinch á acompanyarte
 per' que no tingas por,
 t' enllustro las botinas, te poso la cotilla,
 y 't caso algún botó...
 T' esplico lo que passa; te compro las marengas
 que á tú t' agradan tant;
 te dich tot lo que penso; te porto als caballitos;
 (¿y encare vas plorant?)
 Te faig todas las cartas que al novio del teu poble
 escrius, y no 't vull rés;
 t' ajudo á guardá 'ls céntims que sisas cada día,
 y 't pagan cada mes;
 t' ajudo, mes no ploris! t' ensenyo la doctrina,
 de quan era escolá
 y á solas... (no vull dirho); ¡pro dona! ¿encare ploras?
 ¡per Déu! que 'm cansas ja.
 ¿No callas? ¡ja m empipas! ¿qué vols saber? ¿qué t falta?
 ¡Ah! ja; sí, ja t he entés.
 ¿Que 't digui m' exigeixes, lo dia ó del contrari
 ab mí no 't farás més?
 Pues vinga; tú ho demanas, no vull ja mes callarm' ho;
 lo dia que he fixat,
 será el que jo m' enviudi, perquè filleta meva,
 ¡cinch anys que soch casat!

JOSEPH VILÁ ORTONOBES.

LA TOMASA

Ida y vuelta

Carregat com un manobra
se n' ha anat en Monegal...
¡Deu fassi que á la tornada
ja 'ns vingui descarregat!

TEATROS

NOVETATS

(Cav. *ERMETE ZACCONI*)

La bisbètica domata de Shakespeare y *Kean* de Dumas (pare) son las dugas obras que per primera vegada 'ns ha donat á coneixe lo eminent Zacconi y encare que las dugas son de género tan distint, l' una de nota cómica extraordinaria y l' altra de genre dramátich de gran forsa, han donat nova ocasió de demostrarnos que l' art en ell no hi té barreras y qu' ab igual maestría descriu las escenas mes insignificants, que las arrebatadoras de passións amorosas, com las mes sentidas del cor humá.

Hi ha que admirarlo en los dos personatjes de *Petruccio* y *Kean* respectivament, pera convencers de lo poderós de son estre artístich.

Tant com nos entusiasmá Zacconi hem de manifestar que ho feu la Sra. Cristina, puig es digna companyera de tant eminent artista, de manera que á no ser per ella, *La bisbètica domata* no lograría lo relleu que té.

A causa del cansanci que li ha produhit lo treball artístich al eminent Zacconi, s' ha trovat indisposat alguns dias y en un d' ells se posá *La signora delle camelia* que un cop mes serví pera demostrar en la senyora Cristina qualitats que sols poseheixen las mes celebradas artistas.

Inútil creyém manifestar que lográ una verdadera ovació.

Llástima fou que dita obra la executés sense reclam, puig del contrari, hauría quedat sa execusió de imperdurable recort.

Seria de desitjar que 's repetís.

Restablert de sa indisposició lo célebre Zacconi ahir devía posar en escena la comedia de Giacosa *Resa è discrezione* y per avuy s' anuncia *L' invincibile*.

CATALUNYA (Eldorado)

Ab el titol d' una de las professóns que 's celebran á Madrit *El Dios Grande*, s' estrená la setmana passada una sarsueleta insustancial, que féu aburrir al públich per la falta d' originalitat, puig l' única escena d' ingeni (la última del según quadro) es copiada del drama *Los dos pilletes* y de la célebre novela *Rocamboles*; d' els tipos no n' hi há cap que descolli, puig son tots molt manossejats y de sobras coneguts del públich, aixís com també las situacions recordém haverlas vist en moltas obretas del género chico.

La música pateix del mateix mal, lo mestre Caballero 'ns feu recordar els fragments mes inspirats de moltas de las sevas obras, sobre tot els *Sobrinos*.

Don Manel: un parell d' obras com *El Dios Grande* y haurém de deplorar que sols li quedi com als músichs vells, el compás.

Els artistas feren titánichs esforços per sa part; ens ho diu prou la execució que fou esmeradíssima sobre tot per part de la Srta. Martí que desempenyá lo seu paper ab molta gracia y soltura y lográ se repetís la guaracha del tercer quadro, únich número que merescqué los honors de ser repetit gracias al salero ab que cantá y ballá dita artista.

Al final, no sens protesta del públich, la *claque* feu aixecar lo teló y demaná els noms dels autors, pero la *claque* sol, que consti.

TIVOLI

L' Africana, que canta l' Utor, es per ara 'l filó que dona més en aquest Teatro, demostrant ben clar y net lo públich, las sevas preferencias. *L' Aida* ab tot y serne molt ben cantada per la Giudice, en Gnaccarini y 'l tenor Vilalta, que té aguts molt fermes, no ha donat tan bonas entradas.

Darrerament s' ha estrenat *Lohengrin*, la partitura d' en Wagner mes popular de totas y mal grat l' augment en corals y orquesta, no ha fet pas tot l' efecte, mes que s' esforsessin els artistas en treurer devasall de veu, perque aquest local y la mena d' aytal música, no son expressos per aixó.

Lo públich endormiscat molt dejorn, reclama de l' empresa, óperas mes lleugeras, en que els cantants lluheixen las facultats vocals y la facilitat de las melodías els desvetlli.

Las sublimes armonías d' en Wagner, no 'n son pas pe 'ls Teatros d' ópera á la categoría del Tivoli, en qu alguns concurrents á diari y els espectadors de la seva proximitat, tot s' ho prenen á brometa, molestant de vegadas als artistas els abonats á palcos.

GRAN-VIA

Desde dillúns hi há cambi d' *atracció*, puig se despedí diumenje *La bella Belen* y entrá dilluns á omplir son buyt, la de vritat «bella» apellidada *Monterde*.

Els aficionats á caras seductoras, encare hi haurán guanyat, pero los que 'ls hi agradi l' art (sic) barrué, están de pésam.

Per lo dit, se pot comprendre que l' afortunada sarsuela *Al agua patos!* torna á estar d' alta y la exhibició pantorrillesca está d' enhorabona.

Nostra felicitació al empresari Sr. Gil, per la part que li toca.

*****

LA TOMASA

CUPÓ PRIMA N.º 69 (1)

Que dona dret á adquirir per

UN RAL

la joguina en un acte y en prosa

LA CASAMENTERA

original de

CONRAT ROURE

qual preu corrent es lo de UNA PESSETA

(1) Caduca als vuyt dias ó avans si s' agotan 'ls exemplars.

Campanadas

L' Exposició de travalls de dibuix, esculptura y pintura originals dels distingits artistas Srs. Ainaud, Casanovas y Grau instalada en la Sala Gran dels IV Gats, (carrer de Montesión) es verament notable.

Un altre día 'ns ocuparem ab la deguda extensió dels esmentats travalls, fruyts primerenchs de tres joves que considerém son una bella esperansa per l' Art catalá.

*

Si Alexandre Dumas (pare) pogués contemplar avuy en dia lo que passa en la Fransa, hauria de modificar lo seu assert de que *l' Africa comensa als Pirineus*.

No es ja sols aquet pais, aquesta desgraciada Espanya, la terra dels assassinats y dels robos, y altres porquerias; la Fransa actual, en lo referent á civilisació deixa bastant que desitjar.

A la vista tenim una correspondencia de Paris d' en Pere Coll, y 'l seu relato 'ns ha deixat escruixits.

En aquet gran centre, anomenat Paris, en un mateix dia se desrollaren los següents successos:

«Una pobra dona de 70 anys, malalta, y una minyona que la cuydava, 's varen veure assaltadas per quatre per-dularis, que las varen omplir de punyaladas» «Uns bordegassos, en una taberna, varen entaular discussió per qui deuria pagar las begudas, y arreglaren la cosa á cops de punyal» En una altra taberna, tres treballadors brenavan tranquilament quan entrá un pinxo y va desafiarlos. L' amo va interposarshi, y 'l pinxo d' una punyalada va deixar-lo al siti.» «En lo boulevard Saint Germain, á casa d' un llibreter, va entrar un jove, demaná paper d' escriure á la senyora que venia, y al girarse aquesta la va agafar pe 'l coll y la va escanyar, entrant un altre company á robarla. Aixó passava á las tres de la tarde y en plé boulevard.»

Y etc. etc. No consigném mes fets, pera no fernes pesats Com se veu: Paris y Madrit, se trovan á la mateixa altura en lo terreno del crim.

Qu' imiti, donchs, qui vulgui á las dos esmentadas poblacions.

Si aixis se portan los *grans centres de la civilisació* (?) preferim á tot' hora ser modestos provincians.

Las Societats corals «El Porvenir» y «La Violeta» de Cornellá, dos associacions que son dos infatigables rivals en lo terreno artistic, quan se tracta de realisar un acte benéfich, s' ajuntan y 's fonen en una sola, pera 'l millor éxit de sos propósitos.

Diurnege passat las dos societats esmentadas, s' uniren com altras vegadas, pera honrar á un poeta y socorre á una viuda. Lo poeta era el nostre malaguanyat company de Redacció, D. Marian Escriu Fortuny, y la viuda la virtuosa muller del nostre plorat company, la distingida poetissa D.ª Dolors Riera y Batlle. L' iniciador de la festa fou 'l bon amic del pobre Escriu, 'l nostre estimat colaborador en Jaume Casas y Pallerol.

Gracias al bon desitj de tots, la festa va resultar brillantissima, tan pecuniaria com artisticament.

La vritat es que 'l programa de la festa valia la pena, puig en ell además de las notables societats citadas hi figuravan elements valiosissims d' aquesta ciutat.

Cal fer menció especialment, (sense que pretenguém demerxe 'ls restants números del programa) de la *sessió fonográfica* á càrrech de D. Joseph Casals, qui feu fruir de debó ab son perfeccionadissim fonógrafo, qu' es sens dubte, lo millor qu' hem tingut lo gust de sentir y que valgué una ovació á son propietari.

Mereixen també la nostra mes coral felicitació 'ls dos artistes de cant Srs. Solivella y Miralles, los quals además de ser uns consumats cantants, demostraren esser infatigables, puig á son càrrech corregué casi tot lo programa.

Finalment, no podém deixar de consignar que 'l Sr. Rosendo, estigué, com sempre, eminent en la lectura de poesias, aixis com lo Sr. Valiente, qui además va donar fi á la festa ab un brillant discurs de gracias.

Rebin lo nostre aplauso 'l Sr. Casas y Pallerol y las societats «Porvenir» y «Violeta» y 's restants intérpretes del programa; y que gosin de llarga vida pera fer semblants obras.

Al passar per Villarreal un tren procedent de Castelló ab direcció á València, 'ls republicans que venian de la corrida de toros dongueren viscas á la llibertat; los carcas que hi havia á la estació, donant una mostra de salvatjisme, contestaren á tiros, y 'ls republicans, mirant per la seva vida, lo qual está molt posat en rahó, dispararen també alguns trets.

No va haverhi desgracias, perquè 'l tren, al reparar en l' atentat dels sectaris del obscurantisme va marxar á gran

velocitat, demostrant que 'l progrés deixarà sempre enre-
ra als rancis patrocinadors de la pólvora y 'l punyal.

Lo mestre en Eusebi Guiteras, distingit sardanista y director de la Casa de Caritat d' aquesta ciutat, donará una audició de música catalana de la seva cullita en lo Círcol Artístich del carrer de la Corts Catalanas (Granvia, 315), avuy, dia 26, á las nou horas del vespre, prenenthi part la contralt na Eugenia Dauchs de Guiteras, la tiple na Pilar Rabella y un bon nombre d' artistas decap de brot, junt ab l' anomenada banda de la Casa provincial de Caritat.

Las tarjetas de convit, son molt buscadas porque hi há desitj de coneixer las produccions d' un mestre tant de la terra y de tan bona mena com en Guiteras que sempre 'n té á punt alguna de nova per embadalir als bons aficionats á las solfas se ectas.

Las horas seguidas de treball demanadas pe 'ls escribents del Municipi al objecte de millorar en sa situació ensems que lograr una economia, en l' alumbrat de cent mil y pico de pessetas anyals, s' en ha anat al fosso, gracias als treballs de zapa efectuats per las empresas d' alumbrat y á la impugnació que del corresponent dictamen feu 'l Sr. Salas Antón.

Diu 'l ditxo que *el último mono se ahoga*, y es una gran vritat.

Quan s' aprobaren los presupostos municipals, s' aumentá 'l sou de varis empleats municipals, sense favorir per res als escribents qu' eran los més necessitats; ab la particularitat de que fou un *republicá* qui 'ls doná carpetasso.

Y ara, ja ho veuhem, un *socialista* es qui 'ls ha descarregat lo cop de sach.

Que sabi era aquell que digué que *l nom no fa la cosa*.

La Associació democrática catalanista *Lo Tríngul*, de la Barceloneta, celebrá diurnege passat sa festa inaugural, presindint l' acte lo capítost de la «Unió Catalanista» y fent us de la paraula 'ls distingits oradors del Catalanisme, companys Capdevila, Roig, Capmany, Martí y Juliá y Folguera y Durán.

Nostre estimat company de redacció en Joseph Barbany, llegí una sentida improvisació seva endressada á dita Societat, com á Pres dent de «Catalunya y Avant».

Resumí 'ls discursos, de tóns eminentment patriótics, en Joseph M.ª Roca.

Tots 'ls que hi prengueren part foren molt aplaudits, resultant un acte imponent per l' entusiasme que regná en la sala convenientment adornada y plena de gom á gom.

Un estimat suscriptor nos escriu condolentse de que titlém als catalanistas d' amichs de la clericalla y assegurantnos que 'ls mateixos están atemperats á un marcat esperit de independéncia y democracia.

LA TOMASA que no es amiga d' ofendre á ningú, pe 'l sol gust de fer mal, ha de contestar á son volgut suscriptor que no es ella sola la que s' ha fixat en la afinitat existent entre la majoria dels que s' anomenan catalanistas y 'ls mes reconsagrats reaccionaris; si s' ha equivocat en sas apreciacions, molts son los qu' han incorregut en igual equivocació.

Consti, donchs, que la malicia no nia en lo cor de LA TOMASA y que tindria una satisfacció en haverse equivocat.

Sempre que 'ls catalanistas, al mateix temps que defensen la nostra regió d' abusos del Centre s' inspirin en ideals de progrés, nos tindrán al seu costat y 'ls ajudarém tot lo que 'ns permetin las nostras pocas forsas; pero mentres no declarin y probin que no son un partit de sagristia, los considerarém enemichs nostres y perniciosos als interessos de Catalunya.

Tot lo que 's relaciona ab la gent de sotana, 'ns causa un terror increible. Tal volta es una obsessió, pero ab aquesta gent ni en lo cel voldriam trovarnoshi.

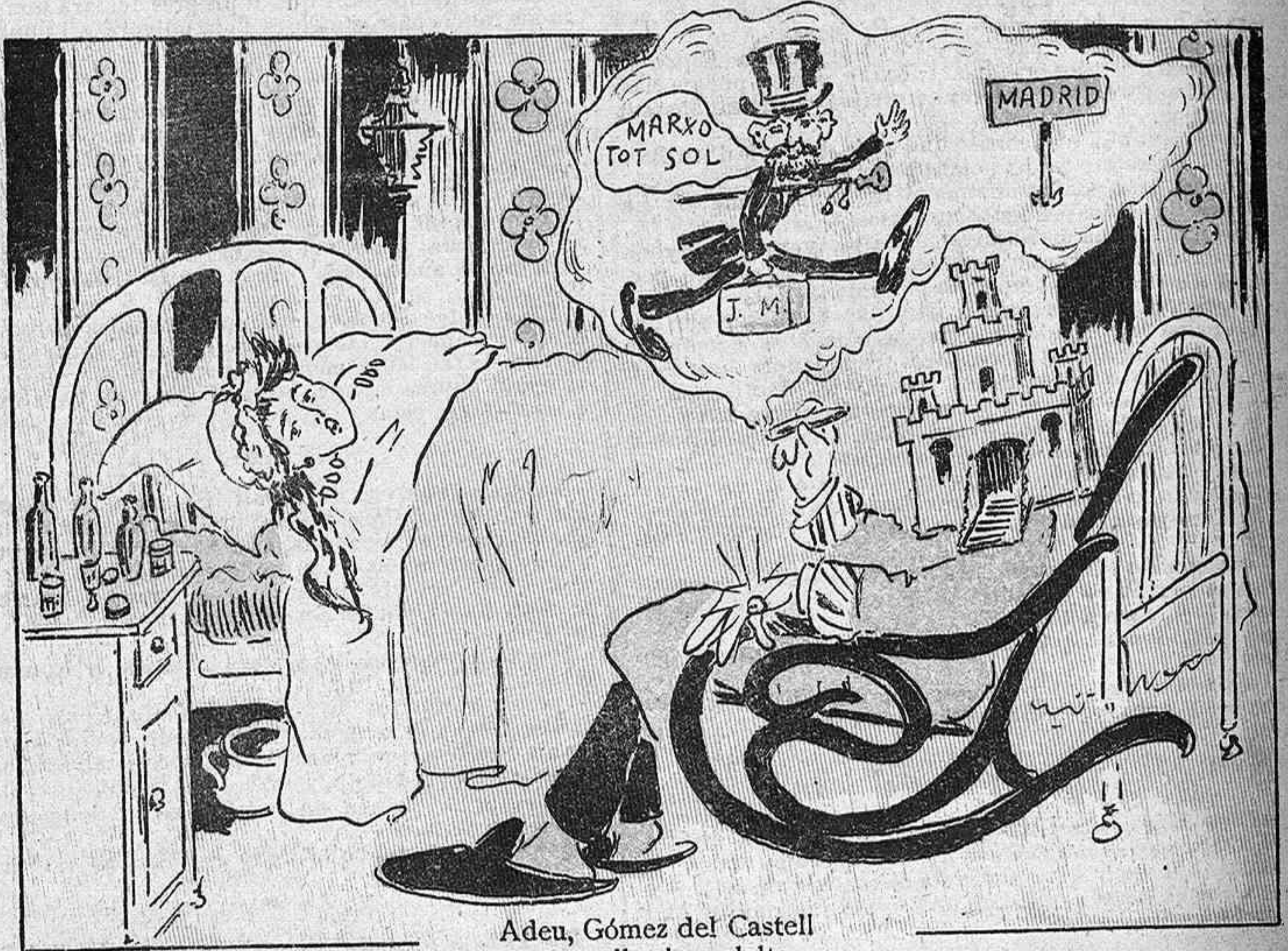
LITOGRAFIA BARCELONESA

SANT RAMÓN, 6. - BARCELONA

LA TOMASA

Un alcalde que s' en va sol

Adeu, Gómez del Castell
mentres vetllas la malalta,
vaig á enjegá de clatell
á un governador que 'ns falta.

Mirant lo pervindre

En aquesta Barcelona
tals cosas solen passar,
qu' hem de fer punts suspensiu's,
perque lo milló es callar.